

Normativní úprava povinností a práv rodičů a pěstounů

Pěstouni jsou povinni a oprávněni osobně pečovat o dítě svěřené jim do pěstounské péče na základě rozhodnutí soudu. Pěstouni vykonávají při výchově dítěte přiměřeně povinnosti a práva rodičů, jsou povinni a oprávněni rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte, v těchto záležitostech dítě zastupovat a spravovat jeho jmění.

Rodiče mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon či soudní rozhodnutí stanoví pěstounovi; mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti, ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak (§ 960 odst. 1, 2 o. z.).

Rodiče jsou povinni a oprávněni rozhodovat o následujících záležitostech, a v těchto záležitostech dítě zastupovat:

Vzdělání dítěte, školská zařízení a odborná poradenská zařízení

- rozhodnutí o dobrovolném předškolním vzdělávání, včetně volby konkrétní MŠ,
- povinné předškolní vzdělávání – zápis a volba konkrétní MŠ,
- povinná školní docházka – zápis a volba (změna) konkrétní ZŠ,
- rozhodnutí o středoškolském vzdělávání, včetně volby konkrétní SŠ,
- rozhodnutí o individuálním vzdělávacím plánu.

Zdravotnická péče a jiná odborná pomoc, např. sociální služby

- rozhodnutí o plánované zdravotní péči (rovnátka, rehabilitace, logopedie ...),
- rozhodnutí o neodkladné a akutní péči lze-li souhlas získat bez zbytečného odkladu,
- rozhodnutí o zásahu do tělesné integrity, kromě povinného očkování (nepovinné očkování, propíchnutí uší kvůli náušnicím, tetování ...),
- změna zdravotní pojišťovny.

Správní záležitosti a jednání s úřady

- vše v rámci zákonných oprávnění.

Volnočasové aktivity

- rozhodnutí o výkonu zájmové činnosti, na kterou je zapotřebí zvláštní oprávnění (např. řízení motorových vozidel),
- rozhodnutí o členství ve střeleckém klubu,
- rozhodnutí o provozování extrémních sportů (jejich seznam lze najít např. u komerčních pojišťoven),
- rozhodnutí o déle trvajícím (cca nad 1 měsíc) pobytu v zahraničí,
- volnočasové aktivity, které vyžadují individuální vzdělávací plán ve škole.

Finanční záležitosti, správa jmění, pojištění

- vše v rámci zákonných oprávnění.

Další záležitosti

- zásadní záležitosti v otázkách náboženství, absolvování náboženských obřadů a rituálů.

Pěstoun/pěstouni je/jsou povinen/povinni a oprávněn/oprávněni rozhodovat o následujících záležitostech, a v těchto záležitostech dítě zastupovat:

Vzdělání dítěte, školská zařízení a odborná poradenská zařízení

- omlouvání nepřítomnosti ve školských zařízeních,
- účast na třídních schůzkách,
- přihlášení a úkony v online aplikacích školy,
- rozhodnutí o účasti na školních akcích,
- rozhodnutí o zájmovém vzdělávání ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech,
- rozhodnutí o vzdělávání v základní umělecké škole.

Zdravotnická péče a jiná odborná pomoc, např. sociální služby

- volba poskytovatele a zdravotnického zařízení,
- právo na informace, které jsou nezbytné k zajištění péče nebo pro ochranu zdraví dítěte,
- nahlížet do zdravotnické dokumentace, pořizovat si její výpisy nebo kopie,
- právo na nepřetržitou přítomnost při poskytování zdravotních služeb dítěti,
- právo na informace o zdravotním stavu a právo klást otázky,
- právo podat stížnost proti postupu poskytovatele při poskytování zdravotních služeb nebo proti činnostem souvisejícím se zdravotními službami,
- právo na pobyt společně s hospitalizovaným nezletilým pacientem,
- zajištění všeobecných dětských, zubních případně gynekologických preventivních prohlídek,
- zajištění povinného očkování,
- dát souhlas s umělým přerušením těhotenství u dítěte staršího 16 let.

Správní záležitosti a jednání s úřady

- jednat za dítě mladší 15 let při vyřizování občanského průkazu,
- podat za občana mladšího 15 let žádost o vydání cestovního dokladu, nezletilým dětem nad 15 let dávat písemný souhlas k žádosti,
- změnit místo trvalého pobytu.

Volnočasové aktivity

- rozhodnutí o běžné zájmové činnosti (sportovní kroužky a kluby, skaut, umělecká činnost ...),
- rozhodnutí o návštěvách kamarádů, včetně přespaní (při respektování zásady náležitého dohledu),
- rozhodování o trávení volného času,
- rozhodování o krátkodobém (cca 1 měsíc) pobytu v zahraničí,
- rozhodování o přístupu k sociálním sítím.

Finanční záležitosti, správa jmění, pojištění

- uzavřít smlouvu o úrazovém pojištění dítěte,

- uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou dítětem.

Další záležitosti:

- není oprávněně podávat návrhy na změnu jména či příjmení dítěte.

PODROBNĚ

Školský zákon – č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Povinné předškolní vzdělávání

§ 34a odst. 2 zákonný zástupce dítěte je povinen přihlásit dítě k zápisu k předškolnímu vzdělávání (§ 34 odst. 2) v kalendářním roce, ve kterém začíná povinnost předškolního vzdělávání dítěte. Dítě, pro které je předškolní vzdělávání povinné, se vzdělává v mateřské škole zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má dítě místo trvalého pobytu, v případě cizince místo pobytu (dále jen "spádová mateřská škola"), pokud zákonný zástupce nezvolí pro dítě jinou mateřskou školu nebo jiný způsob povinného předškolního vzdělávání podle odstavce 5. Je-li dítě přijato do jiné než spádové mateřské školy, oznámí ředitel této školy tuto skutečnost bez zbytečného odkladu řediteli spádové mateřské školy.

Povinná školní docházka

§ 36 odst. 4 zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.

§ 36 odst. 5 žák plní povinnou školní docházku v základní škole zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu (§ 178 odst. 2), v němž má žák místo trvalého pobytu, v případě cizince místo pobytu žáka (dále jen "spádová škola"), pokud zákonný zástupce nezvolí pro žáka jinou než spádovou školu. Pokud je dítě přijato na jinou než spádovou školu, oznámí ředitel této školy tuto skutečnost řediteli školy spádové, a to nejpozději do konce května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.

§ 37 odst. 1 není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

Střední vzdělávání

§ 60a odst. 1 přihlášku ke vzdělávání ve střední škole podává uchazeč řediteli střední školy. Za nezletilého uchazeče podává přihlášku zákonný zástupce. U uchazečů s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou může v nezbytných případech podat přihlášku ředitel příslušného školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, přičemž o podání přihlášky bezodkladně informuje zákonného zástupce uchazeče. V případě nezletilého uchazeče je náležitostí přihlášky také souhlas uchazeče s jejím podáním.

Poradenská pomoc školského poradenského zařízení

§ 16a odst. 1 školské poradenské zařízení poskytne poradenskou pomoc dítěti, žákovi, studentovi nebo zákonnému zástupci dítěte nebo žáka na základě jeho žádosti nebo na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci podle jiného právního předpisu.

vyhláška MŠMT č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání

§ 5 odst. 3, § 7 odst. 5, § 9 odst. 5 podmínkou pro přijetí uchazeče k činnosti ... je písemná přihláška.

vyhláška MŠMT č. 71/2005 Sb. nehovoří o zákonném zástupci při rozhodování o ZUŠ

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Sociální poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence

§ 91 odst. 1 o poskytnutí sociální služby uzavírá osoba smlouvu s poskytovatelem sociálních služeb; tato smlouva se neuzavírá v případě poskytnutí sociální služby dítěti na základě rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy, výchovného opatření nebo předběžného opatření. Smlouva o poskytnutí sociální služby poskytované podle § 39 až 52, 57, 58, 64, 67 a 68 musí být uzavřena v písemné formě. Smlouva o poskytnutí sociální služby poskytované podle § 54, 56, 60, 60a, 65 a 70 musí být uzavřena v písemné formě, pokud alespoň jedna smluvní strana při jednání o uzavření smlouvy tuto formu navrhne.

§ 91 odst. 1 pro uzavírání smlouvy o poskytnutí sociální služby a právní vztahy vzniklé z této smlouvy se použijí ustanovení občanského zákoníku.

§ 31 občanského zákoníku má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

Zákon o zdravotních službách - č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

§ 42 práva a povinnosti zákonného zástupce podle

- a) § 31 odst. 5,
- b) jde-li o poskytnutí zdravotních služeb se souhlasem zákonného zástupce, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení a nelze bez zbytečného odkladu získat vyjádření zákonného zástupce; do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi se zaznamenají důvody, pro které nebyl souhlas zákonného zástupce získán,
- c) § 38 odst. 2, 5 a 6,
- d) § 39 odst. 3 písm. b),
- e) § 41 odst. 2 a 3,
- f) § 47 odst. 1 písm. b) a
- g) § 93 odst. 1

náleží též pěstounovi nebo jiné pečující osobě, statutárnímu orgánu nebo jím pověřené osobě dětského domova pro děti do 3 let věku, školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo zařízení sociálních služeb poskytujících pobytové služby, byla-li soudem nařízena ústavní nebo uložena ochranná výchova, nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, jde-li o děti svěřené do péče tohoto zařízení na základě rozhodnutí soudu.

§ 29 odst. 1 písm. b) volba poskytovatele a zdravotnického zařízení v případě nezletilých pacientů svěřených do pěstounské péče nebo do výchovy jiných osob náleží pěstounovi nebo jiné osobě, do jejíž péče byl pacient na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu svěřen (dále jen „pěstoun nebo jiná pečující osoba“).

§ 31 odst. 6 jestliže to zdravotní stav nebo povaha onemocnění pacienta vyžadují, je poskytovatel oprávněn sdělit osobám, které budou o pacienta osobně pečovat, informace, které jsou nezbytné k zajištění této péče nebo pro ochranu jejich zdraví.

§ 65 odst. 1 písm. b) do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou v přítomnosti zaměstnance pověřeného poskytovatelem nahlížet, pořizovat si její výpisy nebo kopie osoby určené pacientem, zákonným zástupcem nebo opatrovníkem pacienta, pěstoun nebo jiná pečující osoba; v případě záznamů autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky se postupuje podle písmene a).

Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

§ 11a odst. 4 při narození dítěte se právo na výběr zdravotní pojišťovny nepoužije. Dnem narození se dítě stává pojištěncem zdravotní pojišťovny, u které je pojištěna matka dítěte v den jeho narození. Není-li matka narozeného dítěte zdravotně pojištěna podle tohoto zákona, stává se dnem narození dítěte pojištěncem zdravotní pojišťovny, u které je zdravotně pojištěn otec dítěte v den jeho narození.

§ 11a odst. 5 změnu zdravotní pojišťovny dítěte může jeho zákonný zástupce, opatrovník nebo poručník provést až po přidělení rodného čísla dítěti, a to ke dni stanovenému v odstavci 1 nebo 2.

Vyhláška MZ č. 70/2012 Sb., o preventivních prohlídkách

Vyhláška MZ č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem

Zákon č. 66/1986 Sb. o umělém přerušení těhotenství

§ 6 odst. 1 zákona ženě, která nedovršila šestnácti let, lze uměle přerušit těhotenství podle § 4 se souhlasem zákonného zástupce, popřípadě toho, jemuž byla svěřena do výchovy.

Zákon č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech

§ 8 odst. 1 občanský průkaz se vydá na žádost osoby, která má povinnost nebo právo mít občanský průkaz. Občanský průkaz se vydá rovněž na žádost podanou osobou podle § 67, která jedná za osobu mladší 15 let, nebo osobou podle § 68, která jedná za osobu, která dosáhla věku 15 let.

§ 67 odst. 1 za osobu mladší 15 let jedná při postupech podle tohoto zákona a vykonává práva a povinnosti podle tohoto zákona její zákonný zástupce.

§ 67 odst. 2 je-li osobě mladší 15 let jmenován poručník nebo opatrovník nebo je-li osoba mladší 15 let svěřena do pěstounské péče, svěřena do osobní péče osoby odlišné od jejího zákonného zástupce, umístěna v zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo umístěna v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, jedná při postupech podle tohoto zákona a vykonává práva a povinnosti podle tohoto zákona poručník, opatrovník, pěstoun, osoba, které byla osoba mladší 15 let svěřena do osobní péče, ředitel zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ředitel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v platném znění

§ 17 odst. 2 žádost o vydání cestovního dokladu, popřípadě o provedení změn v něm zapsaných údajů nebo o jejich doplnění může podat občan starší 15 let; pokud je občan nezletilý, je součástí žádosti písemný souhlas zákonného zástupce, poručníka, opatrovníka, pěstouna, osoby, které je nezletilý občan svěřen do osobní péče, ředitele zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ředitele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podepsaný jejich úředně ověřeným podpisem.

§ 17 odst. 3 za občana mladšího 15 let podává žádost zákonný zástupce, poručník, opatrovník, pěstoun, osoba, které byl občan mladší 15 let svěřen do osobní péče, ředitel zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ředitel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Autoři: Mgr. Vladimír Polák, Mgr. Pavla Poláková

Převzato se souhlasem autorů.